

स्त्रियं ब्राह्मणं वापि हत्वानुवादं प्रशंसां ॥ १६ ॥ रुद्रः हिंस्रः देवो राजा रुद्रं कालि ॥ १७ ॥ १८ ॥ कुतो राज्ञो रुद्रत्वमिति पृष्ठे आह आत्मेति मानवानां रुद्रयेय आत्मा जीवो त्सि एव रुद्रः संहर्ता भवति यथा च य हा विष्टस्य शरीरं देहस्वामिनः स्वं भवति किंतु तदानीं तद्देहस्यैव स्वं एव रुद्रो वेशकाले नृपस्य शरीरं रुद्रमेव भवतीत्यर्थः ननु कुतः शांतस्यात्मनो रुद्रत्वमत आह भवेति यथा उत्पत्तवातः आकाशोऽप्य आकाशोऽप्य मेघदेवतां इतस्ततो नयति गर्जयति विद्युदंशं निवारिणो च तत आ विर्भावयत्येवं आत्मोऽस्थितं जीवमात्मोऽस्थिताः कामको धादयः सर्वहिंसंकारयतीत्यर्थः ॥ १९ ॥ इदमाक्षिपति न वा इति यथा आकाशे न युक्तास्त तः पृथग्भूताः वातो मेघाश्च मेघप्रवर्तकदेवता च प्रत्यक्षेण शास्त्रज्ञानेन च दृश्यते नैवं जीवो वातदभिभावकः कामा दिवा पृथक् दृश्यते किंतु आत्मन्येव वद्व्यौ ण्यवत्कामद्वौ वैते तौ चैतस्य बंधकौ मोहकौ च भवत इत्यर्थः ॥ २० ॥ अत्रोत्तरमाह अथेति यथाऽल्पोऽपि विद्विरधिकमधिकं काष्ठमास्फुरन्नुपाख्यमानं दहति तत्र न केवलं काष्ठानां दाहकत्वं नापि काष्ठान्यनुपाख्यमानं दहति तत्रापि विवेके क्रियमा

स्त्रियं हत्वा ब्राह्मणं वापि पापः सभायां यन्न लभते नुवादं ॥ राज्ञः सकाशेन विभेति चापितो भयं विद्यते क्षत्रियस्य ॥ १६ ॥ पापैः पापे क्रियमाणे हि चैत ततोरुद्रो जायते देव एषः ॥ पापैः पापाः संजनयंति रुद्रं ततः सर्वान्साध्वसा धूहि नस्ति ॥ १७ ॥ ऐल उवाच कुतोरुद्रः कीदृशो वापि रुद्रः सत्वैः सत्वं दृश्यते वध्यमानं ॥ एतत्सर्वं कश्यप मे प्रचक्ष्व कुतोरुद्रो जायते देव एषः ॥ १८ ॥ कश्यप उवाच आत्मारुद्रो रुद्रये मानवानां स्वं देहं परदेहं च हंति ॥ वातोऽप्यतैः सदृशं रुद्रमाहुर्देवैर्जीमूतैः सदृशं रूपमस्य ॥ १९ ॥ ऐल उवाच न वै वातः परिष्णोतिकश्चिन्नजीमूतो वर्षति नापि देवः ॥ तथा युक्तो दृश्यते मानुषेषु कामद्वेषाद्व्यते मुच्यते च ॥ २० ॥ कश्यप उवाच यथैकगेहे जात वेदाः प्रदीप्तः कृत्स्नं ग्रामं दहते च त्वरं वा ॥ विमोहनं कुरुते देव एष ततः सर्वं स्पृशते पुण्यपापैः ॥ २१ ॥ ऐल उवाच यदि दंढः स्पृशतेऽपुण्यपापं पापं पापे क्रियमाणे विशेषात् ॥ कस्य हेतोः सुरुतं नाम कुर्यादुष्कृतं वा कस्य हेतोर्न कुर्यात् ॥ २२ ॥ कश्यप उवाच असंयोगात्पापलतामपापां स्तुत्यो दंढः स्पृशते मिश्रभावात् ॥ शुष्के नार्द्रं दह्यते मिश्रभावात् मिश्रः स्यात्पापकृद्भिः कथंचित् ॥ २३ ॥

णे वद्वेरेव उपाध्या वेशाद्दाहकत्वं एवं आत्मानमारुद्राहंकारवद्विः कामको धा दिवो नैरुद्धीपितो रुद्रत्वं प्रतिपद्यते ततश्च अयो दहति एधां सिपचंतीति वत् अहंकारेण कृतं आत्मन्युपचर्यते मोहात्तेन च सर्वजगदसंमम फिजलं चंद्रन्यायेन पुण्यैः पापैश्च स्पृश्यते तत्त्वालोचने त्वसंग एवात्मेत्यर्थः ॥ २१ ॥ अत्र शंक्ते यदीति अपुण्यपापमपि आत्मानं यदिविशेषात् क्रियमाणे पापे निमित्तभूते सति दंढः पापं दंढालं कपांगालं न ताड नादिदुःस्वकर्तृ स्पृशते मोहादिति ब्रवीति हि पुण्यकरणं पापवर्जनं च शास्त्रचोदितं दृष्टैव स्यात् आत्मनि वास्तवदुःस्वाभावस्य सिद्धत्वात्तदर्थं साधनोपादानं व्यर्थं स्यादिति भावः ॥ २२ ॥ आत्मा हंकारयो मिश्रभावात् दंढंकारमतं दुःस्वमाला निप्रतीयते अतो हंकारत्यागान्म किंचिदालमनो दुःस्वमस्तीत्युत्तरयति असंयोगादिति ॥ २३ ॥